

>> Het probleem van zwerfafval

Jaarlijks gaan er in Nederland 1,5 miljard PET-flessen en 1,8 miljard blikjes als drankverpakking over de toonbank. Hiervan belandt nog altijd een aanzienlijk deel naast de vuilnisbak. Plastic flesjes en blikjes zijn op dit moment verantwoordelijk voor zo'n 40 procent van het zwerfafval.

Meer dan drie op de vier Nederlanders stoort zich mateloos aan vervuilde straten en blikjes en flesjes in de natuur. Het ziet er vies uit én het veroorzaakt dierenleed. Koeien en andere landdieren worden ziek of sterven als stukjes blik en plastic in hun voedsel terecht komen.

Veel zwerfafval dat niet wordt opgeruimd, belandt via wind en water in de zee waar het onderdeel wordt van de plastic soep; de drijvende vuilnisbelten in de oceanen. Daar brengt het op grote schaal schade toe aan vissen, vogels en andere zeedieren, die het in hun maag krijgen, erin verstrikt raken of er in stikken.

De totale kosten van het zwerfvuilbeleid in Nederland liggen op circa 250 miljoen euro per jaar (15,10 euro jaarlijks per inwoner). Deze kosten worden voor 90 procent door lokale besturen gemaakt. Ook worden miljoenen euro's door overheden en bedrijven in bewustwordingscampagnes en opruimacties (clean ups) gepompt. Dit alles zonder structureel resultaat: onze straten, stranden en natuurgebieden blijven vervuild.

Van de plastic flesjes die *wel* in de vuilbak belanden, wordt een aanzienlijk deel verbrand in een afvalverbrandingsinstallatie. Het deel dat gerecycled wordt, belandt vaak in producten van minder goede kwaliteit en functionaliteit dan het oorspronkelijke flesje (*downcycling*). Dat komt doordat in de PMD inzamelsystemen plastics van goede en slechte kwaliteit in dezelfde zak worden ingezameld. Daardoor is de kwaliteit van het plastic afval laag en is de opbrengst ervan klein. Dat is jammer, want het PET-plastic waaruit drankflessen zijn gemaakt, is in principe heel geschikt om nieuwe PET-flessen van te maken.

Aluminium blikjes hebben een zeer hoge CO₂ voetafdruk als ze niet goed worden gerecycled. Desondanks wordt momenteel niet meer dan 62 procent van het aluminium gerecycled.

>> Statiegeld als oplossing

Burgers en organisaties vragen een oplossing voor zwerfafval, meer bescherming van het milieu en beter hergebruik van materialen. Statiegeld is een essentieel onderdeel van deze oplossing.

Hoe werkt een statiegeldsysteem?

Het principe van statiegeld is eenvoudig: bovenop de prijs van een plastic fles of blikje betaal je bijvoorbeeld 0,25 euro statiegeld. Die 0,25 euro krijg je volledig terug op het moment dat je de lege verpakking via een automaat of winkelbalie terugbrengt. Statiegeld is dus geen belasting: wie zijn flesje of blikje netjes terugbrengt betaalt helemaal niets extra's. Na inleveren gaat de verpakking het recyclingproces in om opnieuw in de productie van plastic flessen en blikjes te worden gebruikt.

In [dit filmpje](#) wordt uitgelegd hoe het statiegeldsysteem werkt.

Hoe weten we dat statiegeld werkt?

Dat statiegeld op plastic flessen en blikjes werkt, bewijzen de 37 landen en regio's waar het al ingevoerd is. Van Zweden tot Australië en van Duitsland tot Californië zien we recyclagecijfers van PET-flessen en blikjes van meer dan 90 procent. Deze bestaande statiegeldsystemen zijn kostenefficiënt en technisch en juridisch solide gebleken.

In Nederland wordt slechts 58 procent van de kleine PET-flessen, waar dus geen statiegeld op zit, gerecycled. Vergelijk dit met het retourpercentage voor grote PET-flessen, waar wel statiegeld op zit: ongeveer 95 procent.

Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid

Statiegeld is een voorbeeld van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid: de producent neemt verantwoordelijkheid voor de volledige levenscyclus van een product met speciale aandacht voor terugname, recycling en eindverwerking.

Producenten dragen met een statiegeldsysteem bij aan een sterke circulaire economie. Statiegeld zorgt er immers voor dat meer drankverpakkingen terugkomen bij de producenten. Het materiaal is bovendien van hoge kwaliteit, waardoor het hergebruikt kan worden in nieuwe drankverpakkingen.

Statiegeld beweegt mensen ertoe om hun lege flesjes en blikjes in te leveren. Daardoor:

- komen er bijna geen lege flesjes en blikjes meer terecht in de straten, grasbermen en op de stranden;
- verminderen we de plastic soep en voorkomen we dierenleed;
- besparen lokale overheden, en daarmee de belastingbetaler, jaarlijks tientallen miljoenen euro's aan opruimkosten van zwerfafval;
- recyclen we PET-plastic en aluminium op de beste manier. Dat levert ruim twee keer zoveel geld op per kilo gerecycled materiaal en de hoge ambities op het gebied van circulaire economie kunnen hierdoor realiteit worden;
- gaan we klimaatverandering tegen. Door efficiënter gebruik van materialen wordt minder CO₂ uitgestoten en minder afval verbrand.

>> Statiegeld in Nederland

Statiegeld op grote PET-flessen en bierflesjes

In Nederland is sinds 2006 een infrastructuur aanwezig voor de inname van plastic PET-flessen van één liter of meer. Vóór 2006 waren plastic statiegeldflessen hervulbaar, maar in 2006 is de overstap gemaakt naar flessen voor eenmalig gebruik. Statiegeld wordt ook op bierflesjes en kratten geheven. Meer dan 90 procent van de glazen bierflesjes met statiegeld en meer dan 95 procent van de PET-flessen met statiegeld, keren terug via het statiegeldsysteem.

De invoering van statiegeld op kleine plastic flesjes en blikjes is in Nederland al jaren een *hot item* dat leidt tot confrontaties tussen belanghebbenden en veel politiek debat. In Nederland is de aanpak van verpakkingsafval een speelbal van tegenstrijdige belangen, waarbij de tegenstanders van statiegeld een dominante rol spelen. In 2015 dreigde statiegeld op plastic flessen af te worden geschaft. Uiteindelijk voldeden supermarktketens niet aan de door de staatssecretaris gestelde voorwaarden, waardoor statiegeld op grote PET-flessen behouden bleef.

Studie naar de kosten en effecten van statiegeld uitbreiding

In september 2017 publiceerde CE Delft, in opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Milieu, een [studie naar de kosten en effecten van statiegeld op kleine flesjes en blikjes](#). De studie bestudeert acht verschillende scenario's met varianten in hoogte van het statiegeld (0,10 of 0,25 euro), inzamelpunten (alleen supermarkten of alle verkooppunten) en type materialen (blik en plastic of blik, plastic en eenmalig glas). De studie laat zien dat de uitbreiding van statiegeld bijzonder aantrekkelijk is omdat het kosten bespaart, een grote positieve impact heeft op het milieu, en past binnen een circulaire economie.

Het gedetailleerde onderzoek toont dat de uitbreiding van statiegeld netto niets hoeft te kosten. In alle acht de bestudeerde scenario's zijn de geschatte inkomsten voor de bedrijfssectoren gemiddeld zelfs hoger dan de geschatte kosten. De kosten voor uitbreiding van het huidige systeem zullen tussen de 10 en 110 miljoen euro liggen. Grote kostenpost hierbij zijn de extra statiegeldmachines in supermarkten. Daartegenover staat een betere verkoopprijs voor materialen, omdat de ingeleverde flesjes en blikjes minder vervuild zijn dan wanneer ze samen met andere plastics worden ingezameld. Daarnaast zorgen de niet ingeleverde flessen en blikjes voor een deel van de extra inkomsten van het systeem (de vervuiler betaalt-principe) dat al gauw 45 tot 119 miljoen euro kan opleveren. De uitbreiding van statiegeld zal ook leiden tot een efficiënter gebruik van de inzamelstructuur van afval, omdat de statiegeldverpakkingen niet meer bij het restafval of plastic inzameling worden verzameld. De studie schat de maximale kostenbesparing op de opruiming van het zwerfafval op 80 miljoen euro. De besparing op het ledigen van openbare afvalbakken wordt geschat op 3 à 10 miljoen euro. De kostenraming gaat nog voorbij aan de grote bijdrage van zwerfafval aan de plastic soep problematiek, die met de invoering van statiegeld sterk teruggedrongen gaat worden.

De studie schat dat statiegeld leidt tot 70 tot 90 procent minder plastic flessen en blikjes in het zwerfafval. Dit sluit nauw aan bij de landelijke beleidsdoelstelling om de hoeveelheid plastic flesjes in het zwerfafval [met 90 procent te verminderen in 3 jaar tijd](#). Statiegeld is het enige systeem waarvoor is ingeschat dat het zo'n vergaand effect echt kan realiseren. De studie geeft verder nog aan dat de recycling van plastics verbetert (vooral ook de kwaliteit) en dat er minder aluminium verloren gaat. Daardoor draagt uitbreiding van statiegeld bij aan de klimaatdoelstellingen met een CO₂-reductie van 44-54 kton, ter waarde van 3,5 tot 27 miljoen euro.

>> Tegenstanders en voorstanders

De discussie over een statiegeldverplichting voor kleine drankverpakkingen duurt in Nederland inmiddels al meer dan vijftien jaar. De overheid heeft hierover al veel en vaak overlegd met vertegenwoordigers van het bedrijfsleven. Toch zijn er nog steeds geen definitieve besluiten genomen. Enkel bij de grote bedrijven, zoals frisdrankproducenten en supermarktketens, zitten felle tegenstanders van statiegeld. De vertegenwoordigers van het bedrijfsleven hebben de uitbreiding van statiegeld tot nu toe meerdere malen weten te voorkomen door andere, 'betere' maatregelen toe te zeggen.

De belangrijkste argumenten die zij tégen statiegeld op plastic flessen en blikjes gegeven zijn de volgende:

- "Statiegeld werpt barrières op voor de vrije markt."
- "Statiegeldsystemen zijn kostbaar voor de producenten, distributeurs en retailers."
- "Statiegeld heeft geen effect op de hoeveelheid zwerfvuil."
- "Statiegeld zorgt voor een dubbele inzamelinfrastructuur."
- "Statiegeld is een oplossing voor slechts een klein deel van de verpakkingen."

Ook is de verpakkende industrie bang voor beperking van 'verpakkingsvrijheid'; de verpakking is hun belangrijkste marketing instrument.

De gemeenten denken hier echter anders over. Voor de gemeenten zijn afvalinzameling en zwerfafval een grote kostenpost. In 2014 sprak tijdens een congres van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten 94 procent van de gemeenten haar steun uit voor statiegeld op drankverpakkingen.

74 procent van de Nederlanders is positief over de uitbreiding van het statiegeldsysteem naar kleine flesjes en blikjes. Ook milieu-organisaties, verenigingen, maatschappelijke organisaties, wetenschappers en afvalbedrijven pleiten voor de uitbreiding van statiegeld. Voor hen staan de voordelen van statiegeld, zoals minder hinder, lagere kosten, betere recycling en een schonere omgeving, als een paal boven water.

En toch is de uitbreiding van statiegeld in Nederland nog steeds geen feit. Het draagvlak ontbreekt namelijk nét daar waar het er toe doet: het verantwoordelijke bedrijfsleven en de landelijke overheid.

Organisaties, verenigingen, bedrijven en lokale overheden verenigen zich in de Statiegeldalliantie.

**Samen roepen ze de Nederlandse regering op om
in 2018 het statiegeldsysteem uit te breiden naar statiegeld op
blikjes en alle grote én kleine PET-flessen.**

Meer informatie en aansluiten via info@statiegeldalliantie.org.